

NATALIA MANN-BAÑBURA*

OBYWATELSKA POSTAWA CHRZEŚCIJANINA

CIVIC ATTITUDE OF THE CHRISTIAN

Abstract: This article is an attempt to characterize the civic attitude of a Christian. The analysis of the source texts allows for the following conclusions to be distinguished. The goal of human society is the common good, understood as the conditions of social life that enable individuals to develop individually, and thus to reach for perfection both individually and collectively. The teaching of the Church helps in comprehending and harmoniously implementing the common good. The attitude of Christians, resulting from Christian formation and characterized by multiple activities in social, economic and political life, full of responsibility, can be recognized as the most complete civic attitude because it is based on the commandment of love. It excludes all manifestations of disrespect for the dignity of the human person, takes into account integral human development and acts in accordance with the principles of the common good, subsidiarity, solidarity, participation and the universal destination of goods.

Keywords: person's dignity, common good, Christian formation, social commitment.

Postawa obywatelska jest zjawiskiem społecznym, którego źródła znajdują się w posiadanym przez jednostkę systemie wartości, a te z kolei warunkują jej zachowania. Obywatelskość postrzegana jako postawa

* Natalia Mann-Bañbura – doktorantka Instytutu Teologii Pastoralnej i Historii Kościoła Papińskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu; ORCID: 0000-0002-3840-580X; e-mail: natalia.mann@op.pl.

[...] polega na uczestnictwie jednostek w zbiorowej samoświadomości społeczeństwa, zaś jedną z najistotniejszych jej cech jest bycie postawą aktywną z wyboru, a nie z przymuszenia¹.

Oznacza to, że jednostka dobrowolnie i świadomie zgadza się uczestniczyć w osobowości zbiorowej oraz w taki też sposób zobowiązuje się do działania na rzecz osobowego dobra wspólnego. Postawa ta rodzi więc poczucie wspólnotowości oraz solidarności jako potrzebę i konieczność. Każda postawa człowieka wynika z procesów ją poprzedzających, ponieważ społeczeństwo składa się z różnych grup ludzkich. Niniejsza praca przedstawiać będzie postawę obywatelską chrześcijan. Najpierw uwzględniony zostanie jej wewnętrzny aspekt, który wypływać powinien z wcześniej zinternalizowanej formacji chrześcijańskiej, a następnie aspekt zewnętrzny, działaniowy, którym są przejawy chrześcijańskiej postawy. Będzie to aktywność wyrażająca nie tylko własne wartości i zdolności, ale także przekonania i potrzeby, które nie pozostają bez znaczenia dla ogółu społeczeństwa.

1. CEL LUDZKIEJ SPOŁECZNOŚCI

Społeczność jawi się jako byt relacyjny, co wynika z faktu, że jej istnienie uwarunkowane jest rzeczywistymi osobami oraz występującymi pomiędzy nimi również rzeczywistymi relacjami². Św. Tomasz z Akwinu twierdził, iż jest to „[...] zjednoczenie ludzi dla wspólnego działania, jedność w wielości”³. Z faktu tego wynika, że społeczność nie jest bytem samodzielny. Charakteryzuje się ona podwójnym systemem stosunków: każdy członek społeczności jest zależny od jej celu oraz występuje w relacji do pozostałych jej uczestników.

W stworzonym świecie tylko człowiek jawi się jako osoba, czyli ktoś, kto jest niepowtarzalny i jedyny, wolny i rozumny, uzdolniony do miłości oraz decydowania o sobie⁴. Z tej przyczyny stanowi on „[...] ośrodek i szczyt wszystkiego, co istnieje na świecie”⁵. Do osobowego istnienia człowieka odnosi się jego godność, która pojmowana jest jako wyjątkowa wartość człowieka żyjącego w relacjach międzyludzkich. Uzasadnia ona życie osobowe człowieka i nadaje mu sens⁶. Bezwzględnie przysługuje wszystkim, a jako niezbywalne prawo każdego stanowi

¹ K. MAZUREK. *Postawy i działania obywatelskie młodzieży w Polsce*. „Kultura i Edukacja” 2005 nr 2 s. 71.

² B. DROŹDŹ. *Miłość jest społeczna. Studium z filozofii miłości*. „Perspectiva” 2:2003 nr 1 s. 155.

³ K. BEŁCH. *Katolicka nauka społeczna*. Sandomierz 2020 s. 36.

⁴ W. WOJTYŁA. *Sposób rozumienia zasady uczestnictwa przez Karola Wojtyłę – Jana Pawła II a proces wychowania. Wychowywać do uczestnictwa*. „Zeszyty Formacji Katechetów” 2013 nr 3 s. 32.

⁵ JAN PAWEŁ II. *Adhortacja apostolska Christifideles laici* (30.12.1988) [dalej: ChL] p. 37.

⁶ H. KOCH. *Godność człowieka – niezbywalnym prawem i fundamentem ładu społecznego*. „Perspectiva” 6:2007 nr 1 s. 91.

gwarant sprawiedliwego porządku społecznego w każdym aspekcie ludzkiej działalności. W wymiarze naturalnym godność przejawia umiejętność człowieka do w pełni świadomego i wolnego aktu działania, do rozwoju pod kątem intelektualnym i moralnym, zaś w aspekcie nadprzyrodzonym ukazuje partycypowanie człowieka w transcendencji, czyli w życiu Osób Bożych⁷. Prawdę tę wyraża personalizm chrześcijański, mówiący o istnieniu elementarnej więzi pomiędzy osobą ludzką a Osobami Bożymi, w wyniku której życie człowieka pojmuje się jako powołanie mające się dokonać w wieczności

[...] rozumianej jako rzeczywistość personalna złożona z trzech Osób Bożych, ze społeczności ludzi i aniołów oraz z przemienionego, w jakiś sposób spersonalizowanego, kosmosu⁸.

Podstawą nadprzyrodzonego wymiaru godności ludzkiej jest personalność – duchowy wymiar człowieczeństwa pociąga za sobą zdolność do podejmowania decyzji w oparciu o akt wolnej woli, te z kolei warunkują działania człowieka i łączą się z odpowiedzialnością. Personalność godności jest płaszczyzną wspólnej interakcji z Bogiem, który przynagla człowieka, by udzielić odpowiedzi na pytanie o kształt swojego powołania do życia wiecznego⁹. Stąd godność jest darem, ale równocześnie wezwaniem i zadaniem obligującym do osiągania coraz wyższego szczebla człowieczeństwa i coraz wznioślejszych celów.

Człowiek z samej swej natury, a więc właściwej mu potrzeby i wrodzonej skłonności do wchodzenia w interakcje z innymi, jest istotą społeczną¹⁰. Posiada naturalną zdolność do generowania społeczności, poprzez konieczność realizowania i rozwijania swojego powołania na płaszczyźnie współdziałania z innymi, ale też społeczność staje się prawdziwa, gdy otwiera się na wnętrze każdej osoby, służąc jej w rozwijaniu człowieczeństwa. Człowiek realizuje więc w pełni swoje powołanie jedynie w związku z życiem społecznym.

Dzięki powyższemu zarysowaniu elementów kształtujących społeczność można przejść do punktu najważniejszego – mianowicie do celu ludzkiej społeczności. Celem priorytetowym każdego społeczeństwa jest dążenie do osiągnięcia właściwych sobie wspólnych wartości, których uzyskanie nie byłoby możliwe przy samodzielnym działaniu jednostek. Cel kolejny ma wymiar indywidualny i jest nim rozwój osoby ludzkiej¹¹. Spostrzeżenia te prowadzą do koncepcji dobra wspólnego, która została wypracowana m.in. przez społeczną naukę Kościoła

⁷ Tamże s. 92.

⁸ B. DROŹDŹ. *Posługa społeczna Kościoła*. Legnica 2009 s. 40.

⁹ Tamże s.40.

¹⁰ KONGREGACJA DS. WYCHOWANIA KATOLICKIEGO. *Nauczanie społeczne Kościoła*. Wrocław 1992 s. 69.

¹¹ K. BEŁCH. *Katolicka nauka społeczna* s. 146.

katolickiego i obecnie opiera się na sformułowaniu Soboru Watykańskiego II. Określa on dobro wspólne jako

[...] całokształt takich warunków życia społecznego, w jakich ludzie mogą pełniej i szybciej osiągnąć swą własną doskonałość¹².

Definicja ta ujmuje dwa wymiary dobra wspólnego. Pierwszym jest wymiar instrumentalny, polegający na generowaniu wartości wspólnych, będących zespołem koniecznych dóbr dla życia i rozwoju człowieka. Drugi zaś to wymiar immanentny – rozumie się go jako pewien geniusz osoby ludzkiej, dzięki któremu jest ona zdolna prowadzić dobre życie, budować społeczność w oparciu o cnoty osobowe, spełniać się, udoskonalać¹³.

Współczesny świat rozwija się w gwałtownym tempie, niosąc ryzyko zagrożeń, takich jak dehumanizacja, brak szacunku dla godności człowieka, różne formy dyskryminacji itp. Nauka Kościoła katolickiego jawi się jako pomoc w przedstawieniu tych zjawisk na właściwe tory. Pomaga ona w odczytaniu dobra wspólnego – najpierw wskazując i przypominając, czym jest prawdziwa godność człowieka i wynikające z niej prawa oraz obowiązki, następnie dając wzór spełnienia swojego człowieczeństwa w osobie Jezusa Chrystusa i wreszcie pomagając w osiągnięciu swojego celu, tak indywidualnego, jak i wspólnotowego, przez wytyczenie kierunku i charakteru dążeń ludzkich. Niezwykle ważne jest zaistnienie odpowiedzialnych działań pobudzanych duchem chrześcijańskim, które wprowadzałyby mądrość do nauki, technikę łączyły z etyką, historię zaś z wiarą, przyczyniając się do prawdziwego dobra człowieka¹⁴. O kształcie odpowiedzialności chrześcijan za dobro wspólne traktować będą kolejne paragrafy artykułu.

2. FORMACJA SPOŁECZNA CHRZEŚCIJAN

Św. Jan Paweł II zauważył, iż

[...] europejska kultura odznacza się pogłębiającym relatywizmem moralnym jako następstwem zagubienia prawdy o człowieku¹⁵.

W obliczu niebezpieczeństw, jakie sytuacja ta niesie ze sobą, rodzi się potrzeba pogłębienia analizy nad człowiekiem i jego wychowaniem. Nadzieję na nią daje społeczna formacja chrześcijańska, która opiera się na uniwersalnych

¹² SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes* (7.12.1965) [dalej: KDK] p. 26.

¹³ K. BEŁCH. *Katolicka nauka społeczna* s. 153.

¹⁴ W. PRZYGODA. *Formy działalności apostolskiej katolików świeckich. Refleksja w 20. rocznicę ogłoszenia Christifideles laici*. „Perspectiva” 7:2008 nr 1 s. 178.

¹⁵ JAN PAWEŁ II. *Adhortacja apostolska Ecclesia in Europa* (28.06.2003) p. 9.

wartościach i zasadach sprawdzonych na przestrzeni wieków. Związana jest także z personalistycznym modelem wychowania, dążącym do wielowymiarowego ujęcia człowieka.

Fundamentalne wartości w formacji chrześcijańskiej to

[...] godność człowieka, sumienie, płciowość, prawda, wolność i odpowiedzialność¹⁶.

Nacisk na wymienione wartości mocno wybrzmiewa w celach statutowych takich stowarzyszeń katolickich, jak „Civitas Christiana” czy Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. W stowarzyszeniach tych godność ludzka jawi się jako podstawowa wartość człowieka, wynikająca z faktu stworzenia go na Boże podobieństwo. Z prawdy tej wypływają najważniejsze cele stowarzyszeń, jak

[...] ochrona życia i godności człowieka¹⁷,

[...] pomoc we wszechstronnym rozwoju młodego człowieka, stwarzanie atmosfery mobilizującej do pracy nad sobą, angażowanie się w obronę życia ludzkiego od poczęcia aż do naturalnej śmierci¹⁸.

Nauka troski o życie przejawia się we włączaniu młodych w rozmaite działania. Przykładem może być „Rajd dla Życia” organizowany przez Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży. Jego ideą jest promowanie wartości każdego życia, edukowanie młodych w zakresie pro-life oraz budowanie płaszczyzny, na której świadczona jest konkretna pomoc w tej dziedzinie.

Formacja chrześcijańska odróżnia się od innych modeli wychowania chrystocentryzmem. Oznacza to po pierwsze, że czerpie ona z autorytetu wychowawczego, jakim jest Jezus Chrystus, a po drugie, iż dąży do ugruntowania postawy religijnej, polegającej na rozwijaniu relacji z Chrystusem i coraz wyraźniejszym upodobnieniu się do Niego. W ten sposób człowiek staje się autentycznym chrześcijaninem i daje świadectwo życia wiarą w środowisku społecznym, pociągając innych do budowania jedności z Bogiem¹⁹. Jako przykład wymieńmy międzynarodową wspólnotę dzieci i młodzieży Eucharystyczny Ruch Młodych. Celem tej wspólnoty jest poznawanie Chrystusa ukrytego w znaku eucharystycznym

¹⁶ M. KLUZ. *Chrześcijańska formacja moralna wzorcem etycznym dla współczesnego człowieka*. „Teologia i Człowiek” 2017 nr 1 s. 60.

¹⁷ *Statut Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana*. <<http://civitaschristiana.pl/statut/>> [dostęp: 15.10.2021].

¹⁸ *Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży*. <<https://ksm.org.pl/o-nas/statut>> [dostęp: 15.10.2021].

¹⁹ F. WORONOWSKI. *Zagadnienie chrześcijańskiego uspołeczniania współczesnego człowieka*. „Studia Teologiczne” 1989 nr 7 s. 32.

i rozwijanie relacji z Nim oraz więzi opartej na przyjaźni, uzdalniającej do budowania lepszego świata²⁰.

Uspołecznienie chrześcijan prowadzi do życia opartego na cnotach, które pomagają uzyskać pełnię człowieczeństwa. Są one rozumiane jako

[...] trwale dyspozycje czynienia dobra, prowadzące do doskonałości postępowania, osiągniętej przez świadome zaangażowanie człowieka²¹.

Jedną z takich cnót jest cnota religijności, która dotyczy praktykowania rozmaitych form kultu Bożego. Wychowanie takie swój wyraz odnajduje we włączaniu dzieci do wspólnot o charakterze modlitewnym, jak Dziecięce Koła Różańcowe. Dzieci przynależące do kół pogłębiają swoje życie sakramentalne poprzez comiesięczną spowiedź świętą, udział w niedzielnej Eucharystii oraz codzienną modlitwę²². Praktyka ta prowadzi także do kolejnych cnót, takich jak cnota wiary, skutkująca wewnętrzną transformacją i pogodzeniem swoich działań z radami ewangelicznymi; cnota nadziei, skupiająca uwagę człowieka na rzeczach ostatecznych i przygotowująca do dojrzałego spotkania z Chrystusem; cnota miłości jako najsilniejszy impuls i przyczyna ludzkiego rozwoju.

Istnieją trzy wspólnoty posiadające miano najważniejszych w dziedzinie społecznego wychowania chrześcijańskiego. Pierwszą z nich jest rodzina, rozumiana jako podstawowy budulec każdego społeczeństwa²³. Rodzice, przekaziele życia, podejmują największą odpowiedzialność za formację swojego potomstwa, jego integralny rozwój na drodze do pełni człowieczeństwa. Dzięki rodzicom wychowankowie uczą się uczciwości w relacjach i kształtują sumienie sprzyjające doskonaleniu się, pociągające za sobą szacunek dla drugich, życzliwe nastawienie do ludzi i świata, altruizm. Wspólnota rodzinna generuje pierwsze doświadczenia człowieka na wielu płaszczyznach jego późniejszego życia. Niezwykle istotne zatem jest jej prawidłowe funkcjonowanie, które prowadzi do zabezpieczenia, fundamentalnego dla rozwoju każdego człowieka, poczucia wspólnoty osób, miłości, wzajemnego szacunku oraz dialogu. Przekazanie tychże wartości ma zaowocować w późniejszym odnajdywaniu się wychowanków w różnorodnych rolach społecznych. W tym więc sensie rodzina jawi się jako pierwsza szkoła życia społecznego²⁴. Wspieraniu rodziny w realizacji jej zadań służy m.in. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, które podejmuje współpracę z rodzinami swoich członków, ale

²⁰ Cele ERM. <<https://erm.pl/cele-ermu/>> [dostęp: 15.10.2021].

²¹ P. GÓRALCZYK. *Cnota*. W: *Leksykon duchowości katolickiej*. Red. M. Chmielewski. Lublin – Kraków 2002 s. 142.

²² P. LISZKA. *Regionalne spotkanie Podwórkowych Kółek Różańcowych w Rzeszowie*. <<https://diecezja.rzeszow.pl/regionalne-spotkanie-podworkowych-kolek-rozancowych-w-rzeszowie/>> [dostęp: 5.10.2021].

²³ KDK 52.

²⁴ ChL 40.

też angażuje się w życie rodzinne i przygotowuje do założenia własnej rodziny. Podobnie stowarzyszenie „Civitas Christiana” organizuje cykle debat wokół tematyki rodziny i rodzicielstwa, dając impuls do praktycznych rozwiązań w procesie wychowania.

Drugą wspólnotą wychowania jest szkoła. Katechizacja prowadzona w środowisku szkolnym jest nieodzownym elementem przygotowania do życia społecznego i chrześcijańskiego. Jej program obejmuje poznawanie orędzia zbawienia, wprowadza w życie chrześcijańskie oparte na osobistej więzi z Bogiem oraz porusza tematy dotyczące szacunku względem siebie, otoczenia, czystości własnej i poszanowania cudzej, miłości względem rodziców, Kościoła i Ojczyzny, odpowiedzialności za swoje czyny przed Bogiem. Po zakończeniu katechizacji uczeń

[...] powinien wiedzieć, iż uczestnictwo chrześcijanina w życiu społecznym jest realizacją zadania służby i umieć przedstawić działalność polityczno-społeczną chrześcijanina jako dążenie do dobra wspólnego²⁵.

Poza katechizacją w szkole działają również Koła Caritas. Ich uczestnicy poznają Jezusową naukę o miłości i miłosierdziu chrześcijańskim, wyrabiają w sobie wrażliwość, kształtują dojrzałą osobowość, nieobarconą lękiem przed człowiekiem chorym, niepełnosprawnym czy starym. Prowadzony w ramach koła wolontariat przekuwa się na postawę gotowości wychodzenia naprzeciw człowiekowi, który znajduje się w niedostatku.

Kolejną wspólnotą angażującą się w dzieło wychowania w całej swojej rozciągłości jest Kościół. Rolę pierwszego wychowawcy odgrywa tutaj papież, zaś biskupi diecezjalni odpowiadają za właściwy kierunek formacji w kościołach lokalnych. Wreszcie najmniejsze jednostki administracyjne Kościoła – parafie – przepojone są działalnością formacyjną, polegającą na głoszeniu słowa Bożego, katechizacji, celebracji, kierownictwie duchowym oraz prowadzeniu stowarzyszeń utworzonych we wspólnocie parafialnej.

Chrześcijańska formacja społeczna zmierza do ukształtowania w człowieku właściwie pojętej postawy patriotyzmu. Z racji, iż

[...] prawdziwym powołaniem człowieka jest powołanie do miłości, patriotyzm jawi się jako miłość do ojczyzny, do Boga, do człowieka²⁶.

Miłość ta kształtuje postawę pozytywnego nastawienia do wszelkich źródeł swojego pochodzenia. Toteż wychowanie chrześcijańskie stara się ugruntować

²⁵ K. SKOCZYŁAS. *Wartości przekazywane na katechezie kształtujące społeczne zachowania*. „Teologia i Człowiek” 2013 nr 2 s. 145.

²⁶ B. DROŹDŹ. *Patriotyzm i powołanie człowieka w kontekście prawa naturalnego*. „Perspectiva” 8:2009 nr 2 s. 25.

właściwie pojętą postawę patriotyzmu, bez ryzyka przekształcenia się jej w wadę narodową.

3. FORMY SPOŁECZNEGO ZAANGAŻOWANIA CHRZEŚCIJAN

Zadaniem każdego chrześcijanina jest aktywne uczestniczenie w rozwoju świata, służenie innym oraz potęgowanie dobra wspólnego. Powołanie to powinien on urzeczywistniać przez angażowanie swojego czasu, dyspozycyjności i kompetencji w życie społeczne, polityczne i gospodarcze. Poprzez realizowanie wartości chrześcijańskich ma on przyczynić się do procesu odnowy społeczeństwa, dynamizowania wzrostu jakości i godności życia²⁷.

Powołanie chrześcijańskie podąża drogą apostołatu społecznego, czyli wnikania wartości chrześcijańskich w każde środowisko życia chrześcijanina – jego pracę zawodową, rozrywkę, wspólnoty sąsiedzkie i koleżeńskie²⁸. Nauczanie Kościoła wskazuje konkretne obszary działania chrześcijan, takie jak służba osobie ludzkiej, troska o środowisko rodzinne, kultura, mass media, życie społeczno-gospodarcze, ekologia, polityka oraz troska o budowanie światowego pokoju. Poniżej przedstawiona zostanie postawa chrześcijan dotycząca wymienionych obszarów.

Każde działanie wychodzi najpierw od pojedynczej osoby, dlatego podstawą do wypełnienia chrześcijańskiego powołania jest w pierwszej kolejności troska o własną formację i praca nad charakterem. Polega ona na stawianiu się świadkiem Jezusa Chrystusa, kimś, kto swoim postępowaniem wskazuje na mądrość Ewangelii²⁹. Liczy się najpierw troska o miłość w rodzinie i solidne wychowanie, następnie sumienne wypełnianie obowiązków w szkole i w pracy. Dalej, pomyślność społeczności ludzkiej zależy od sytuacji małżeństw i rodzin, dlatego chrześcijanie starają się pomagać rodzinom w realizowaniu ich podstawowych zadań. Zabiegają o adopcję dzieci, integralnie pojmują człowieka w trakcie jego wychowania, prowadzą poradnie zajmujące się przygotowywaniem narzeczonych do małżeństwa, przewyciężaniem rodzinnych kryzysów, włączają się w prowadzenie szkół i katechizacji.

Aktywność chrześcijan ujawnia się także w obszarze kultury, którą należy rozumieć, jako „[...] to, przez co człowiek staje się bardziej człowiekiem”³⁰. Za uważalne są dwa kierunki działań na tym polu. Po pierwsze, chrześcijanie dążą do zagwarantowania prawa wolnego dostępu do kultury ludzkiej i społecznej –

²⁷ KDK 31-41.

²⁸ W. PRZYGODA. *Formy działalności apostołskiej* s. 183.

²⁹ M. DZIEWIECKI. *Zaangażowanie społeczne i świadectwo*. „Zeszyty Formacji Katechetów” 2010 nr 3 s. 19.

³⁰ PAPIESKA RADA *IUSTITIA ET PAX*. *Kompendium nauki społecznej Kościoła*. Kielce 2005 p. 555.

środków społecznego przekazu, wolności badań, rozpowszechniania myśli, dyskusji oraz zestawiania poglądów – bez nacisku na jakąkolwiek grupę. Po drugie, działania chrześcijan odnoszą się do treści kultury, które powinny służyć integralnemu rozwojowi człowieka, odpowiadać na jego pytania o egzystencję, prawdę i dobro. Płaszczyzna ta w dobie relatywizmu moralnego wymaga szczególnej ochrony, odważnego i kreatywnego włączania się chrześcijan w jej współtworzenie – prowadzi do ich zaangażowania w twórczość artystyczną i humanistyczną, pracę szkół, uniwersytetów, ośrodków badań naukowych i technicznych³¹. Działania te powinny zmierzać do uzdrowienia kultury z sytuacji uderzających w rozumienie godności człowieka i dobra, ale też do podniesienia jej poziomu poprzez nadawanie chrześcijańskiego oblicza. W dziedzinie kultury istotną rolę pełnią środki społecznego przekazu. Do szczególnej odpowiedzialności w tym zakresie powołani są chrześcijanie pracujący w mediach. Są oni wezwani do troski o obronę podstawowych wartości chrześcijańskich i stanowcze odrzucanie przekazów prowadzących do demoralizacji.

Kolejnym zakresem odpowiedzialności chrześcijan jest życie społeczno-gospodarcze. Chrześcijańscy pracownicy i pracodawcy, politycy i ekonomiści wezwani są do przestrzegania zasad katolickiej nauki społecznej. Najważniejszą z nich jest traktowanie człowieka jako celu działań. Kolejną zasadą jest powszechne przeznaczenie dóbr, a więc przydzielanie ich w taki sposób, by wszystkie narody mogły godnie żyć i zaspokajać swoje potrzeby. Dobra powinny być przekazywane wszystkim sprawiedliwie i w duchu braterskiej miłości. W życiu społeczno-gospodarczym dla chrześcijan ważne jest przedkładanie wartości etycznych nad ekonomiczne. Równie ważne jest tworzenie lub włączanie się w rozmaite organizmy, stowarzyszenia prywatne, budujące odpowiednią przestrzeń osobie oraz inicjujące współdziałania ukierunkowane na dobro wspólne³². Istotne na tej płaszczyźnie jest uznawanie i przestrzeganie osobowego statusu swoich członków i zachęcanie ich do aktywnej kooperacji. Odpowiedzialnością chrześcijan objęta jest także praca generująca wzrost gospodarczy. Na tym polu chrześcijanie winni kompetentnie ją podejmować i wykonywać, dążyć do rozwiązywania istniejących w swoich środowiskach problemów bezrobocia, złej organizacji i podziału pracy oraz niesprawiedliwości w systemach handlu, finansów i wymiany technologicznej.

Miejscem apostołatu społecznego jest również sfera polityki. Kościół i jego członkowie mają prawo, a nawet obowiązek, opiniować działania polityczne ze względu na ich korelację z godnością i podstawowymi prawami człowieka, dobrem wspólnym, sprawiedliwością społeczną. Wierni świeccy zobowiązani są do udziału w wyborach, a przez to do wybierania lub odwoływania władzy publicznej. Dobrowolna absencja podczas wyborów skutkuje grzechem zaniedbania, gdyż

³¹ ChL 44.

³² KONGREGACJA DS. WYCHOWANIA. *Nauczanie społeczne Kościoła* s. 76.

utożsamia się ją z odrzuceniem odpowiedzialności za Ojczyznę³³. W swoich wyborach nie wolno chrześcijanom opowiadać się za opcjami uderzającymi w prawdy wiary i moralność chrześcijańską, a więc winni oni odrzucać ustawy zezwalające na aborcję, eutanazję czy współczesne rodzaje niewolnictwa. Ważnym polem aktywności chrześcijańskiej jest troska o zachowanie pokoju i umacnianie światowej wspólnoty narodów. Dążyć do pokoju należy przez radykalne odrzucenie wszelkich form przemocy, wojny i terroryzmu.

Chrześcijanie żyją w świecie, tzn.

[...] pośród wszystkich razem, poszczególnych spraw i obowiązków świata, i w zwyczajnych warunkach życia rodzinnego i społecznego³⁴.

Na tym polu powołani są do budowania cywilizacji miłości przez

[...] kierowanie spraw doczesnych po myśli Bożej, uświęcanie świata od wewnątrz przez świadectwo swojego życia, emanowanie wiarą, nadzieją i miłością³⁵.

ZAKOŃCZENIE

W panującym powszechnie klimacie laicyzmu i konsumpcjonizmu zachodzi potrzeba budowania cywilizacji prawdy i miłości. Szczególna odpowiedzialność za to zadanie spoczywa na tych, którzy umocnieni sakramentem chrztu świętego zostali wezwani do bycia świadkami Chrystusa. Są oni nie tylko zachęceni do takiej postawy przez społeczną naukę Kościoła, ale winna ona wynikać z ich wychowania, przekonania oraz pragnienia. Ma być ich aktywnym włączaniem się w każdą dziedzinę życia i przepajaniem jej wartościami chrześcijańskimi. Dążenie do cywilizacji prawdy oznacza dla chrześcijanina aktywność dydaktyczną i wychowawczą opartą na prawdzie, dowartościowanie mediów w służbie prawdzie oraz animację ewangelicką w zrzeczeniach. Budowanie zaś cywilizacji miłości oznacza wspieranie rodziny, działalność charytatywną oraz wszechstronne angażowanie się we wszelkie objawy życia społecznego. Postawa chrześcijańska zdaje się być najpełniejszym przejawem obywatelskości, bowiem opiera się na miłości. Miłość ta w odniesieniu do życia transcendentnego prowadzi człowieka do zbawienia, w zakresie pomagania tworzy wspólnotę, pod kątem usuwania niesprawiedliwości

³³ B. SECLER. *Religia i religijność a poziom frekwencji wyborczej*. W: *Implementacja zasad religijnych w sferze politycznej*. Red. R. Michalak. Zielona Góra 2016 s. 105.

³⁴ SOBÓR WATYKAŃSKI II. *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen gentium*. Wrocław 2004 p. 31.

³⁵ *Tamże* p. 31.

dynamizuje godziwość, zaś w aspekcie troski o pracę i postępek jest wartością twórczą³⁶. Miłość jest największym przykazaniem dla chrześcijanina.

BIBLIOGRAFIA

- BEŁCH K.: *Katolicka nauka społeczna*. Sandomierz 2020.
- Cele ERM. <<https://erm.pl/cele-ermu/>> [dostęp: 15.10.2021].
- DROŹDŹ B.: *Aby lepiej rozumieć dobro wspólne*. „Perspectiva” 8:2009 nr 1 s. 91-98.
- DROŹDŹ B.: *Miłość jest społeczna. Studium z filozofii miłości*. „Perspectiva” 2:2003 nr 1 s. 151-158.
- DROŹDŹ B.: *Patriotyzm i powołanie człowieka w kontekście prawa naturalnego*. „Perspectiva” 8:2009 nr 2 s. 24-34.
- DROŹDŹ B.: *Posługa społeczna Kościoła*. Legnica 2009.
- DZIEWIECKI M.: *Zaangażowanie społeczne i świadectwo*. „Zeszyty Formacji Katechetów” 2010 nr 3 s. 18-20.
- GÓRALCZYK P.: *Cnota*. W: *Leksykon duchowości katolickiej*. Red. M. Chmielewski. Lublin – Kraków 2002.
- JAN PAWEŁ II: *Adhortacja apostolska Christifideles laici*. Wrocław 1999.
- JAN PAWEŁ II: *Adhortacja apostolska Ecclesia in Europa*. Wrocław 2003.
- KLUZ M.: *Chrześcijańska formacja moralna wzorcem etycznym dla współczesnego człowieka*. „Teologia i Człowiek” 2017 nr 1 s. 53-76.
- KOCH H.: *Godność człowieka – niezbywalnym prawem i fundamentem ładu społecznego*. „Perspectiva” 6:2007 nr 1 s. 90-104.
- KONGREGACJA DS. WYCHOWANIA KATOLICKIEGO: *Nauczanie społeczne Kościoła*. Wrocław 1992.
- LISZKA P.: *Regionalne spotkanie Podwórkowych Kótek Różańcowych w Rzeszowie*. <<https://diecezja.rzeszow.pl/regionalne-spotkanie-podworkowych-kolek-rozancowych-w-rzeszowie/>> [dostęp: 15.10.2021].
- MAZUREK K.: *Postawy i działania obywatelskie młodzieży w Polsce*. „Kultura i Edukacja” 2005 nr 2 s. 70-81.
- PAPIESKA RADA IUSTITIA ET PAX: *Kompendium nauki społecznej Kościoła*. Kielce 2005.
- PRZYGODA W.: *Formy działalności apostolskiej katolików świeckich. Refleksja w 20. rocznicę ogłoszenia Christifideles laici*. „Perspectiva” 7:2008 nr 1 s. 176-191.
- SECLER B.: *Religia i religijność a poziom frekwencji wyborczej*. W: *Implementacja zasad religijnych w sferze politycznej*. Red. R. Michalak. Zielona Góra 2016 s. 99-114.
- SKOCZYŁAS K.: *Wartości przekazywane na katechezie kształtujące społeczne zachowania*. „Teologia i Człowiek” 2013 nr 2 s. 139-162.
- SOBÓR WATYKAŃSKI II: *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium*. Wrocław 2004.
- SOBÓR WATYKAŃSKI II: *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*. Wrocław 2005.

³⁶ F. WORONOWSKI. *Zagadnienie chrześcijańskiego społeczeństwa* s. 44.

Statut Katolickiego Stowarzyszenia Civitas Christiana. <<http://civitaschristiana.pl/statut/>> [dostęp: 15.10.2021].

Statut Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży. <<https://ksm.org.pl/o-nas/statut>> [dostęp: 15.10.2021].

WOJTYŁA W.: *Sposób rozumienia zasady uczestnictwa przez Karola Wojtyłę – Jana Pawła II a proces wychowania. Wychowywać do uczestnictwa.* „Zeszyty Formacji Katechetów” 2013 nr 3 s. 26-35.

WORONOWSKI F.: *Zagadnienie chrześcijańskiego uspołecznienia współczesnego człowieka.* „Studia Teologiczne” 1989 nr 7 s. 19-50.

Streszczenie: Niniejszy artykuł stanowi próbę scharakteryzowania obywatelskiej postawy chrześcijanina. Dokonana analiza tekstów źródłowych pozwala na wyodrębnienie następujących wniosków. Celem ludzkiej społeczności jest dobro wspólne rozumiane jako warunki życia społecznego, które umożliwiają jednostkom rozwój indywidualny, a przez to sięganie po doskonałość w wymiarze jednostkowym i zbiorowym. W całościowym ujmowaniu i harmonijnym realizowaniu dobra wspólnego pomaga nauczanie Kościoła. Postawa chrześcijan, wynikająca z formacji chrześcijańskiej oraz odznaczająca się wieloraką aktywnością w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym, pełna odpowiedzialności, daje się poznać jako najpełniejsza postawa obywatelska, ponieważ zasadza się na przykazaniu miłości. Wyklucza ona wszelkie przejawy nieposzanowania godności osoby ludzkiej, uwzględnia integralny rozwój człowieka oraz działa zgodnie z zasadami dobra wspólnego, pomocniczości, solidarności, uczestnictwa i powszechnego przeznaczenia dóbr.

Słowa kluczowe: godność osoby, dobro wspólne, formacja chrześcijańska, zaangażowanie społeczne.